

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa,

17/10/2018

II.501.5.2016.MM

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

sygn. akt K 19/16

Na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) cofam wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 18 kwietnia 2016 r. (sygn. akt K 19/16) i wnoszę o umorzenie postępowania (art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym).

Uzasadnienie

W dniu 18 kwietnia 2016 r. Rzecznik Praw Obywatelskich złożył do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o stwierdzenie niezgodności:

- 1) art. 7 § 2-5 w zw. z art. 13 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz. U. poz. 17) w zakresie, w jakim nakłada na prokuratora obowiązek wykonywania wydawanych przez Ministra Sprawiedliwości sprawującego urząd Prokuratora Generalnego poleceń dotyczących treści czynności procesowej z zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP oraz z art. 149 ust. 1 Konstytucji RP;
- 2) art. 8 § 1 w zw. z art. 13 § 2 ustawy wymienionej w pkt 1 w zakresie, w jakim uprawnia Ministra Sprawiedliwości sprawującego urząd Prokuratora Generalnego do zmiany lub uchylecia decyzji prokuratora podległego z zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP oraz z art. 149 ust. 1 Konstytucji RP;
- 3) art. 9 § 2 w zw. z art. 13 § 2 ustawy wymienionej w pkt 1 w zakresie, w jakim uprawnia Ministra Sprawiedliwości sprawującego urząd Prokuratora Generalnego do przejmowania spraw prowadzonych przez prokuratorów podległych z zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP oraz z art. 149 ust. 1 Konstytucji RP;
- 4) art. 12 § 1 ustawy wymienionej w pkt 1 w części zawierającej słowa „a w szczególnie uzasadnionych przypadkach także innym osobom” z art. 2, a także art. 47, art. 51 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

5) art. 12 § 2 w zw. z art. 12 § 3 ustawy wymienionej w pkt 1 w zakresie, w jakim umożliwia Prokuratorowi Generalnemu, bez wymogu uzyskania zgody prokuratora prowadzącego postępowanie, przekazanie mediom osobiście, lub poprzez upoważnienie w tym celu innego prokuratora, informacji z toczącego się postępowania przygotowawczego, mając na uwadze ważny interes publiczny z art. 2, a także z art. 47, art. 51 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Wniosek powyższy został zarejestrowany pod sygn. akt K 20/16, a następnie zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 maja 2016 r. został połączony do wspólnego rozpoznania w pełnym składzie Trybunału Konstytucyjnego wraz z wnioskiem grupy senatorów z dnia 6 kwietnia 2016 r. (sygn. akt K 19/16). Jako sędzia sprawozdawca w sprawie został wyznaczony P. Pszczółkowski. Następnie w dniu 25 stycznia 2017 r. zostało w sprawie wydane, bez wskazania podstawy prawnej, zarządzenie o wyznaczeniu w miejsce pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego, składu pięcioosobowego w osobach M. Muszyńskiego (przewodniczący składu), P. Pszczółkowski (sprawozdawca), L. Morawski, M. Warciński, S. Wronkowska-Jaśkiewicz. Zarządzeniem z dnia 20 września 2017 r. z powołaniem się na wygaśnięcie mandatu L. Morawskiego do składu orzekającego na to miejsce został wyznaczony J. Piskorski. Wreszcie zarządzeniem z dnia 7 lutego 2018 r., również bez wskazania stosownej podstawy prawnej, w miejsce M. Muszyńskiego wyznaczona została J. Przyłębska, zaś w miejsce S. Wronkowskiej-Jaśkiewicz – A. Zielonacki.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich mając na uwadze wskazane czynności podejmowane w sprawie zawisłej pod sygn. akt K 19/16 stwierdzić należy, że skład orzekający w tej sprawie został ukształtowany z naruszeniem prawa, w szczególności nie

istnieje podstawa prawna uzasadniająca dokonanie zmiany składu orzekającego z pełnego na skład pięcioosobowy. Z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) wynika, że czynności procesowe dokonane w postępowaniach wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przez Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) pozostają w mocy. W związku z tym w niniejszej sprawie pozostawało w mocy również zarządzenie o wyznaczeniu pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego.

Żaden przepis ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym nie uprawnia też do dokonywania dowolnej zmiany już wyznaczonego składu orzekającego w sprawie. Z art. 38 ust. 1 tej ustawy wynika, że sędziów Trybunału do składu orzekającego, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę, wyznacza Prezes Trybunału Konstytucyjnego według kolejności alfabetycznej, uwzględniając przy tym rodzaje, liczbę i kolejność wpływu spraw do Trybunału. Prezes Trybunału w uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza ze względu na przedmiot rozpoznawanej sprawy, może wyznaczyć sędziego sprawozdawcę, odstępując od tych kryteriów (art. 38 ust. 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym). Wskazane uprawnienia Prezesa Trybunału nie obejmują jednak zmiany składu orzekającego, a więc sytuacji, gdy skład orzekający został już uprzednio wyznaczony. W takim przypadku uprawnienie Prezesa Trybunału aktualizuje się wyłącznie w sytuacjach opisanych prawem (wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału Konstytucyjnego – art. 18 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego – Dz. U. z 2018 r. poz.

1422; przejście sędziego w stan spoczynku – art. 31–32 ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego; wyłączenie sędziego – art. 39-41 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym).

Przedstawione uwagi prowadzą do wniosku, że skład orzekający w sprawie o sygn. K 19/16 został ukształtowany z naruszeniem prawa. Potwierdza to także treść kolejnych zarządzeń dotyczących zmiany składu orzekającego, które nie zawierają podstawy prawnej ich wydania. Zarządzenia te nie spełniają więc wymogu działania na podstawie prawa (art. 7 Konstytucji RP), zaś samo postępowanie w sprawie nie odpowiada standardowi sprawiedliwości proceduralnej wywodzonemu z art. 2 Konstytucji RP. Narusza bowiem zasadę sprawiedliwości proceduralnej sytuacja, w której bez podstawy prawnej i bez wskazania jakichkolwiek powodów, a także na każdym etapie postępowania, w sposób zupełnie dowolny dochodzi do zmiany składu orzekającego.

Ponadto w wyznaczonym niezgodnie z zasadami konstytucyjnymi składzie orzekającym w sprawie o sygn. akt K 19/16 znajduje się osoba nieuprawniona do orzekania, tj. Justyn Piskorski. Uchwałą z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (M. P. poz. 1183) na sędziego Trybunału został wybrany L. Morawski. Uchwała ta stanowiła próbę wyboru przez Sejm VIII kadencji L. Morawskiego na obsadzone już prawidłowo stanowisko sędziowskie. Następnie uchwałą z dnia 15 września 2017 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (M. P. poz. 873) Sejm RP wybrał w miejsce zmarłego L. Morawskiego – J. Piskorskiego. Tymczasem prawidłowość wyboru przez Sejm VII kadencji trzech sędziów Trybunału Konstytucyjnego wymienionych w uchwałach z dnia 8 października 2015 r. w sprawie powołania sędziów Trybunału Konstytucyjnego (M. P. poz. 1038-1040) i rozpoczynających kadencję w dniu 7 listopada

2015 r., została potwierdzona w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (wyrok z dnia 3 grudnia 2015 r., sygn. akt K 34/15; wyrok z dnia 9 marca 2016 r., sygn. akt K 47/17; wyrok z dnia 11 sierpnia 2016 r., sygn. akt K 39/16; postanowienie z dnia 7 stycznia 2016 r., sygn. akt U 8/15).

W wyroku z dnia 3 grudnia 2015 r. (sygn. akt K 34/15) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że o statusie sędziego Trybunału należy mówić już w momencie zakończenia procedury wyboru kandydata na sędziego przez Sejm, co w tym przypadku nastąpiło w dniu 8 października 2015 r. Trybunał Konstytucyjny podkreślił również, że uchwała Sejmu w tej sprawie jest definitywna i nie podlega wzruszeniu. W rezultacie Sejm nie może odwołać swojego wyboru, unieważnić go, stwierdzić jego bezprzedmiotowości bądź *post factum* konwalidować.

Stosownie do art. 194 ust. 1 Konstytucji RP kompetencja do wyboru sędziego aktualizuje się jedynie wówczas, gdy istnieje wolne stanowisko sędziowskie, a więc gdy Trybunał w danym momencie składa się z mniej niż 15 sędziów. Skoro zaś kadencja prawidłowo wybranych w dniu 8 października 2015 r. sędziów (co potwierdził w swoim orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny) dopiero rozpoczęła swój bieg, to Sejm w tym momencie nie miał kompetencji do wyboru L. Morawskiego, a następnie w jego miejsce J. Piskorskiego.

Udział w orzekaniu osób nieuprawnionych może zaś prowadzić do daleko idących konsekwencji. Zapowiedź dotkliwych dla systemu prawnego skutków orzekania w Trybunale Konstytucyjnym osób nieuprawnionych zawiera uzasadnienie nieprawomocnego wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2018 r.

(sygn. akt V SA/Wa 459/18), w którym wskazano, że gdy w pięcioosobowym składzie Trybunału Konstytucyjnego brała udział osoba, która nie jest w świetle wyroków z dnia 3 grudnia 2015 r. (sygn. akt K 34/15), z dnia 9 marca 2016 r. (sygn. akt K 47/15) i z dnia 11 sierpnia 2016 r. (sygn. akt K 39/16) sędzią tego Trybunału, możemy mieć do czynienia z ewentualną przesłanką nieważności wyroku z uwagi na nienależną obsadę sądu lub z wyrokiem nieistniejącym.

Przedstawione okoliczności zmuszają Rzecznika Praw Obywatelskich do cofnięcia wniosku z dnia 18 kwietnia 2016 r. Decyzja ta uzasadniona jest dokonywanymi bez podstawy prawnej zmianami w składzie orzekającym, a także wyznaczeniem do tego składu osoby nieuprawnionej do orzekania. W związku z tym, wnoszę jak na wstępie.

Adam Bodnar